

arheologu interesi par jauno laiku arheoloģiju, lai izrakumos iegūtās liecības par beidzamajiem pieciem – astoņiem gadsimtiem nepētītas neiegultu muzeju krātuvēs, bet īsajiem ikgadējo atskaišu ziņojumiem sekotu pamatīgāka materiāla analīze un publicēšana.

Ieva Ose

Oleg Puhliak. *Dinaburgskaia krepost' v vikhre 1812 goda*. Rīga: Irini, 2012. 120 s. ISBN 978-9934-8280-0-3 (Oļegs Puhļaks. *Daugavpils cietoksnis 1812. gada viesulī*)

Nesen iznākusi jau otrā Oļega Puhļaka grāmata par 1812. gada kara notikumiem Latvijā – “Daugavpils cietoksnis 1812. gada viesulī”. Lai gan Daugavpils cietokšņa celtniecībai 1810.–1812. gadā un kaujām pie Daugavpils arī agrāk bijusi pievērsta vēsturnieku uzmanība, tomēr nevienam no minētiem tematiem nevar uzskatīt par pilnvērtīgi izpētītu. Bieži šis posms pilsētas vēsturē iekļauts plašākā laika vai tematiskajā pētījumā lokā un apskatīts, tikai garām ejot. Pēdējos gados Daugavpils cietokšņa rekonstrukcijas kontekstā aktivizējies šis interesantā un milzīgā kultūrvēsturiskā pieminekļa vēstures apzināšana. Šogad aprit arī 200 gadi kopš 1812. gada kara notikumiem, kas skāruši arī Daugavpili. Līdz ar to ir dubulti aktuāli izcelt šo laika posmu un pievērst tam Latvijas lasītāju uzmanību.

Gan vizuāli, gan saturiski apskatāmais izdevums papildina O. Puhļaka iepriekšējo grāmatu “Krievu un angļu flotes darbība pie Rīgas 1812. gadā”, tādēļ nevilšus rodas arī daži salīdzinājumi. Atšķirībā no iepriekšējā izdevuma autors izvēlējies minimizēt zinātnisko aparātu, nav ievietojis izmantoto materiālu apskatu un atsauces. Tas izraisa neizpratni, jo O. Puhļaks balstījies uz cienījamām avotu publikācijām, izmantojis laikabiedru atmiņas un zinātniskus pētījumus. Darbs būtu tikai ieguvis, būtu vērtīgāks citiem pētniekiem un stimulētu tālāku tēmas izpēti, ja informācijas avoti tomēr būtu norādīti.

O. Puhļaks grāmatas izklāstu veidojis hronoloģiski, sākot ar 1810. gadu, kad aizsākās Krievijas rietumu robežas nostiprināšana un Daugavpils cietokšņa celtniecība. Tekstu papildina ievērojams ilustrāciju klāsts, kas

iekļauj karā iesaistīto virsnieku portretus, karavīru mundieru un bruņojuma attēlus, kara notikumiem veltītas gleznas, dažas kartes un Daugavpils cietokšņa aerofoto. Autors iepazīstina lasītājus ar krievu virsniekiem, kuri bija atbildīgi par būvniecību, izskaidro cietokšņa celtniecības pamatprincipus un aplūko specifisko fortifikācijas terminoloģiju. Tālāk autors raksturo būvniecību 1811. un 1812. gadā, secīgi pārejot pie kara izklāsta. Šeit autors tuvāk pastāsta par krievu virsniekiem, kuri bija atbildīgi par cietokšņa aizsardzību, un viņiem uzticēto karaspēku un uzdevumiem. Autors izanalizējis arī notikumus, kas saistīti ar Daugavpils cietokšņa evakuāciju, un virsnieku dažādo pieeju šim procesam. Plašu nodaļu O. Puhļaks veltījis Napoleona karaspēka 2. korpusa mēģinājumam ieņemt cietoksni. Autors bieži ievietojs tekstā garus citātus no virsnieku atskaitēm un atmiņu stāstījumiem, ļaujot lasītājiem pašiem izjust 19. gadsimta sākuma rakstības un izteikšanās stilu. Tad autors secīgi aplūkojis krievu garnizona atkāpšanos no Daugavpils un tā tālāko darbību 1. korpusa sastāvā. Šeit jāizdara neliela atkāpe. Teksts 82. un 83. lpp. par ugunsgrēku Rīgas priekšpilsētās nezinātājam rada priekšstatu, ka tika iznīcinātas visas priekšpilsētas, lai gan nodega tikai daļa no tām. Protams, autors notikumus Rīgā min tikai pastarpināti, tomēr publicistikā bieži apspēlētais Rīgas ugunsgrēka sižets jau tā radījis pietiekami daudz mītu, tāpēc nebūtu labi šo notikumu paplašināt lielākā teritorijā, nekā tas notika. Nav pilnībā skaidrs, kādēļ autors 87. lpp. izcēlis vārdu "Vagenburg". Citur grāmatas tekstā konsekventi izcelti tikai personvārdi. Līdz ar to var pieņemt, ka autors šeit runā par kāda virsnieka Vāgenburga vadītu karaspēka vienību, bet iespējams, ka šeit tomēr runa ir par aizmugures vienībām, kuras Krievijas karaspēkā 1812. gadā vēl joprojām dēvēja par "vagenburg".

Noslēgumā autors pievērsies Napoleona armijas 10. korpusa daļu ienākšanai Daugavpili un to veiktajai nocietinājumu iznīcināšanai. Kara notikumiem no 1812. gada septembra līdz decembrim O. Puhļaks pievērsies minimāli, jo viņa aprakstītais objekts – cietoksni – tad vairs faktiski nepastāvēja. No teksta 110. lpp. gan rodas priekšstats, ka Prūsijas palīgkorpusa karavīri bijuši izvietoti Salaspilī (vecais nosaukums *Kirchholm*) un ka 10. augustā krievi uzbruka turienes pozīcijām. Precīzāk būtu runāt par uzbrukumu Ķekavai (vecais nosaukums *Dalenkirchen*), jo Salaspilī kara laikā atradās krievu, nevis prūšu priekšposteņi. Prūsijas palīgkorpus nebija tik spēcīgs, lai varētu nostiprināties Daugavas labajā krastā.

Kopumā jāsaaka, ka O. Puhļaka darbs uzrakstīts viegli lasāmā valodā, tajā netrūkst asprātīgu laikabiedru citātu un saistošu autora komentāru. Cerēsim, ka šis izdevums stimulēs Daugavpils cietokšņa dažādo vēstures aspektu tālāku izpēti.

Anita Čerpinska